

„Sedálnový“ nápev 3. hlasu
ruténskej tradície bulharského rospevu
Tropárový nápev 3. hlasu
muk.-preš. prostopenia

Tzv. „sedálnový“ nápev 3. hlasu bulharského rospevu sa zachoval v troch variantoch, ktoré sa od seba líšia geografickým pôvodom prameňov (ruský, ruténsky/haličský a mukačevský) a tercióvymi rozdielmi melódií.

1. Nižší „b-F^c“-variant je doložený v ruských prameňoch na texte vianočného kondaku. V S454 však nájdeme tú istú melódiu o terciu vyššie.
2. Vyšší „d-a“-variant je doložený na texte sedálnov v RI aj v SI.
3. Stredný variant sa používa na spev tropárov a sedálnov v prostopení.

Pramene:

1. *Obichod odinogolosnyj ... po napevu valaamskago monastyrja.*
Učebnyj obichód ...
S454
2. BN, J002, J672, J673, L1709, ZM, MT, SI.
I229 – podobné ako L1709; ZM – len jeden neúplný sedálen s vážnymi chybami pri opisovaní;
L1816 – melódika podobná s ostatnými RI, nápev znehodnotený prízvukovými úpravami.
3. Bokšay, Bobák, Orosz

I. Kondak Narodenia Pána v ruskej tradícii BR

Valaam // Učeb. obichod // S454

Дѣ-----ва днѣсь пре-сѣ-щес-твен-на-го ра-----ждá-----етъ,

Дѣ-----ва днѣсь пре-сѣ-щес-твен-на-----го ра-----ждá-----етъ,

Дѣ-----ва днѣсь пре-сѣ-щес-твен-на-----го ра-----ждá-----етъ,

и зе-мля ве-ртепъ не-прн-стѣп-но-мѣ прн-но-----етъ:

и зе---мля ве-ртепъ не-прн-стѣп-но-мѣ прн-но-----етъ:

и зе---мля ве-ртепъ не-прн---стѣп---но---мѣ прн--но-----етъ:

Ѓ-----ГГЕ- -ЛН СЗ ПЃ-СТЫРЬ-МН ЕЛА-ВО-ЕЛО-----БАДЪЗ,

Ѓ-----ГГЕ- -ЛН СЗ ПЃ-СТЫРЬ-МН ЕЛА-ВО-ЕЛО-----БАДЪЗ,

Ѓ-----ГГЕ- -ЛН СЗ ПЃ-СТЫРЬ-МН ЕЛА--ВО-ЕЛО-----БАДЪЗ,

КО-ЛЕВІ ЖЕ СО СВЕЪЗ-ДО-Ю ПД-ТЕ-ШЕ-----СТВД-ЮТЪ:

КО-ЛЕВІ ЖЕ СО СВЕЪЗ-ДО-Ю ПД-ТЕ-ШЕ-----СТВД-ЮТЪ:

КО-ЛЕВІ ЖЕ СО СВЕЪЗ-ДО--Ю ПД-ТЕ-ШЕ-----СТВД-ЮТЪ:

НАЕЗ КО РА-----ДН РО--ДН-ЕА ОТ-РО-ЧА МЛА-ДО, ПРЕ-ВЪ-----ЧНЫЙ БЪЗ.

НАЕЗ КО РА-ДН РО-ДН-----ЕА ОТ-РО-ЧА МЛА-ДО, ПРЕ-ВЪ-----ЧНЫЙ БЪЗ.

НАЕЗ КО РА--ДН РО--ДН-ЕА ОТ-РО--ЧА МЛА--ДО, ПРЕ-ВЪ-----ЧНЫЙ БЪЗ.

Nápev kondaku je iteratívny jednoformulový, v tlačných prameňoch priam strojovo pravidelný. Iba vo valaamskej redakcii ho narúšajú sekundárne prízvukové úpravy. Koncová formula sa nelíši od priebežných.

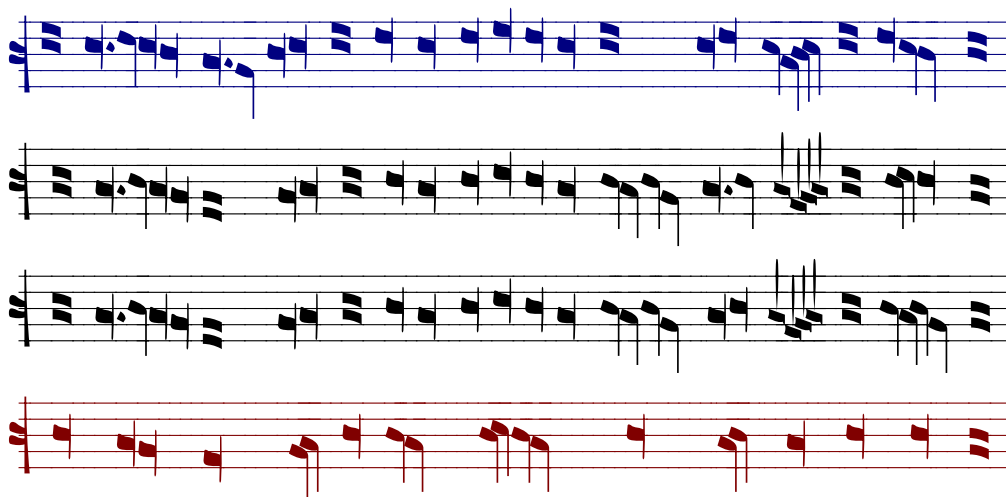
O terciu vyšší nápev má viacero odlišných prvkov, ktorými sa podobá skôr ruténskym sedálnom. Predpokladáme, že tento nápev je pôvodný a o terciu nižší variant je novším redakčným zásahom, o ktorého príčinách môžeme len špekulovať.

S454

Valaam

Učeb. obichod

Kostrá

II. Sedálny 3. hlasu v RI

Sedálny 3. hlasu majú buď **vlastnú melódiu** a textovú štruktúru, alebo sú predpísané **na podoben „Krasoŕí d'ívstva“**.

<i>Stará rut. tradícia</i>	<i>Novšia rut. tradícia</i>	<i>Gr. a nikonovská tradícia</i>
<p>Christós ot mértvych --- Nebésnaja ľubóviju</p> <p>////////////////////////////////////</p> <p>Plótiĵu smérĵi vkuš Hóspodi --- Nepostiĵímaho i neopísannaho</p>	<p>Christós ot mértvych Neizmínnaho boĵestvá Nebésnaja ľubóviju</p> <p>////////////////////////////////////</p> <p>Plótiĵu smérĵi vkuš Hóspodi Nepostiĵímoĵe raspjátie Nepostiĵímaho i neopísannaho</p>	<p>Christós ot mértvych Plótiĵu smérĵi vkušívĵj Krasoŕí d'ívstva tvoĵehó</p> <p>////////////////////////////////////</p> <p>Neizmínnaho boĵestvá Nepostiĵímoĵe raspjátija Nepostiĵímaho i neopísannaho</p>

V RI nachádzame jednu melódiu pre všetky sedálny, samopodoben „Krasoŕí d'ívstva“ sa nereflektuje. V súčasnej praxi prostopenia sa spravidla všetky sedálny spievajú na tropárovú melódiu, avšak nič nebráni použitiu príslušného podobenu tam, kde je predpísaný.

Grécka a ruská nikonovská tradícia prinášajú iný výber a poradie sedálnov. Pribudol vzorový samopodoben a vypadol sedalen „Nebésnaja ľubóviju“. Nikonovský rozpis sa aj v prostopení používa počas paschálneho obdobia.

V tomto dokumente prinášame textový rozpis iba pre dva „samohlasné“ sedálny a ostatné texty uvedieme v dokumente o samopodobene „Krasoŕí d'ívstva“. Naopak, zo študijných dôvodov uvádzame paralelný melodický rozpis pre všetky štyri sedálny starej ruténskej tradície. Novšia dvojica sedálnov „Neizmínnaho boĵestvá“, „Nepostiĵímoĵe raspjátie“ je síce znovovaná v niekoľkých irmologionoch, avšak ide o sekundárnu aplikáciu melodického modelu a preto v záujme prehľadnosti bude lepšie sa ňou nezaoberať.

Text sedálnov *samohlasných*

Καθίσματα Ἦχος γ'

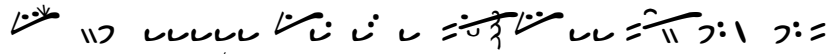
Χριστός ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, 9
ἡ ἀπαρχή 4 τῶν κεκοιμημένων. 6
Ὁ Πρω-τό-το-κος τῆς κτίσεως, 9
καί Δημιουργός 5 πάντων τῶν γεγονότων, 7
τὴν καταφθαρέισαν φύσιν τοῦ γένους ἡμῶν, 13
ἐν αὐτῷ ἀνεκαίνισεν. 9
Οὐκ ἐτι θά- -να- -τε κυ-ρι- -εὐ-ρι. 10
Ὁ γάρ τῶν ὅλων Δεσπότης, 8
τό κράτος σου κατέλυσε. 8

Χρῆτοός ὦ μέρτβγχζ βοϋτὰ,
ναχάτοκζ οὔροπσηχζ: *
περβοροждѣнζ твάρη,
ἡ ροδῆτελεβ ερῆχζ ββίβσηχζ, *
ἡρτλῆβшєє ῥετρετвò ρόδα нάшегω
вз себѣ ελμόмζ ὠβновѣ. *
не кτομδ εμέρτε ὠελαδέшн: *
ἡво εрῆчζ вῆка
деρжáвδ твοò ραзрδшн.

Σαρκί τοῦ θανάτου 6 γευσάμενος Κύριε, 7
τό πικρόν τοῦ θανάτου 7 ἐξέτεμες τὴ Ευέρσει σου, 9
καί τόν άνθρωπον 5
κατ' αὐτοῦ ἐνισχύσας, 7
τῆς ἀρχαίας κατάρας 7
τὴν ἦταν 3
ἀνακαλούμενος, 6
ὁ ὑπερασπιστής τῆς ζω-ής ἡμῶν, 11
Κύ-ρι- - -ε δόξα σοι. 6

Πλότῆю εμέρτη вкδснвз гдн, *
гóресть εμέрτη превѣквз ῥεñ βοϋτáнїемζ твοóмζ,
ἡ челоѳѣка
на ннò οὔкрѣпнлвз ῥεñ, *
пѣрввѣκ κλáтвѣ ὠдолѣнїе
прнзѣвѣá: *
зáщнтннчє жн́знн нáшєα
гдн, ελῆв твєбѣ.

BN

XQH-CIO-CZ WTZ MEQT- -BY-XZ KO-CTA, HA- - -YA-TOKZ OY- - -ME-QZ-SHMZ

J672

XQH-CIO W MEQ-BY KO-CTA, HA-YA-TOK Z-MEQ- - - SH BY

J002

XQH-CIO W MEQ-BY KO-CTA, HA- - -YA-TO Y-MEQ-SH,

J673

XQH-CIO W MEQ-BY KO-CTA, HA- - - -YA-TOK Z-MEQ-SH,

MT

XQH-CIO W MEQ-BY KO-CTA, HA-YA- - -TO OY-MEQ-SH,

L1709

XQH-CIO W MEQ-BY KO-CTA, HA- - - -YA-TO OY-MEQ-SH,

SI

XQH-CIO W MEQ-BY KO-CTA, HA-YA- - -TO OY-COP- - -SH,

BN

 ПЕР- ВЕ- - - - -НЕЦЬ БЛА-ОИ Н СО-ДѢ- ТЕА ВСТѢМЪ БЫВ- - -ШНЪ,

J672

ПЕР- ВЕ- - - - -НЕЦЬ БЛА-ОИ Н СО- ДѢ-ТЕА ВО ВСТѢ БЫВ- - - - -ШНЪ,

J002

ПЕР- ВЕ- - - - -НЕЦЬ БЛА- -ОИ Н СО- - - -ДѢ- - - - -ТѢ ВО- СѢ БЫВ- ШНЪ,

J673

ПЕР- ВЕ- - - - -НЕЦЬ БЛА- -ОИ Н СО- ДѢ- -ТЕА ВСТѢ БЫВ- ШНЪ,

MT

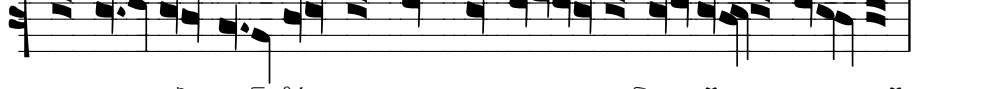
ПЕР- ВЕ- - - - -НЕЦЬ БЛА- -ОИ Н СО- - - - - -ДѢ- - -ТЕА ВСТѢ БЫВ- ШНЪ,

L1709

ПЕР- ВЕ- - - - -НЕЦЬ БЛА- -ОИ Н СО- ДѢ- -ТЕА ВСТѢ БЫВ- ШНЪ,

SI

ПЕР- ВО- - - - -ДѢ БЛА- -ОИ Н СО- ДѢ- - - -ТѢ ВСТѢ БЫВ- ШНЪ,

BN
 Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РОДА НАШЕГО СЪ СО- - -БО-Ю ѠБ- - -НО- -ВН

J672

Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РО-ДА НА-ШЕ-ГО СО- - -БО-Ю ѠБ- - -НО- -ВН

J002

Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РО- -ДА НА-ШЕ-ГО СО СО- - - -БО- Ю ѠБ- - -НО- -ВН

J673

Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РО- ДА НА- -ШЕ-ГО СО- - - -БО- - Ю ѠБ- -НО- -ВН

MT

Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РО- ДА НА- -ШЕ-ГО СО- - - -БО- - Ю ѠБ- -НО- -ВН

L1709

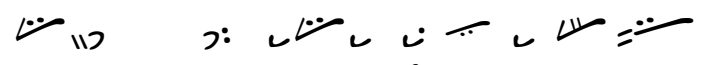
Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РО- ДА НА- -ШЕ-ГО СО- - - -БО- - Ю ѠБ- -НО- -ВН

SI

Ѡ-СТАВ- - -ШЕ- - - Ѡ- -СТЕ-СТВО РО- ДА НА- -ШЕ-ГО ЪСЕ-БѢ СЛ-МО^{МО} ѠБ- -НО- -ВН

BN

НЄ КТО- - - МѨ СЗ-МЄР-ТН ѠБ-ЛѨ- -ДѨ- -Е- -ШН,

J672

НЄ КТО- - - МѨ ѠБ-ЛѨ- -ДѨ- -Е- -ШН, Н- - - БО ВСѢ[∞]

J002

НЄ КТО- - - МѨ СО-МЄР-ТН ѠБ- - ЛѨ- ДѨ- - Е- - ШН,

J673

НЄ КТО- - - МѨ СМЄР-ТН ѠБ- ЛѨ- -ДѨ- - Е- - ШН,

MT

НЄ КТО- - - МѨ СМЄР- -ТН ѠБ- ЛѨ- -ДѨ- - Е- - ШН,

L1709

НЄ КТО- - - МѨ СМЄР- -ТН ѠБ- ЛѨ- -ДѨ- - Е- - ШН,

SI

НЄ КТО- - - МѨ СМЄР- -ТЄ ѠБ- ЛѨ- - - ДѨ- - - Е- - ШН,

BN
 Н - БО ВСѢ ВЛА - ДЫ - КА ДЕР - ЖА - ВЪ БО - Ю РА - ЗДРЪ - ШИ.

J672

ВЛА - ДИ - КА ДЕР - ЖА - ВЪ БО - - - Ю РА - - - - ЗДРЪ - ШИ.

J002

Н - БО ВО - СѢ ВЛА - ДЫ - КА ДЕР - ЖА - ВЪ БО - Ю РА - ЗДРЪ - ШИ.

J673

Н - - - БО ВСѢ ВЛА - - ДЫ - КА ДЕР - ЖА - ВЪ БО - - - - Ю РА - - - - - ЗДРЪ - ШИ.

MT

Н - - - - БО ВСѢ ВЛА - - ДЫ - КА ДЕР - ЖА - ВЪ БО - - Ю РА - ЗДРЪ - ШИ.

L1709

Н - - - БО ВСѢ ВЛА - - ДЫ - КА ДЕР - ЖА - ВЪ БО - - - - - Ю РА - ЗДРЪ - ШИ.

SI

Н - - - БО ВСѢ ВЛА - ДЫ - КА ДЕР - ЖА - - - - ВЪ БО - - Ю РА - ЗДРЪ - ШИ.

BN

Nε- εε- - - - -CHΛ- -Λ ΛΙΟ- -ΕΟ- -ΒΗ- -ΙΟ Εε- -σε- -ΛΛ- - -χλ- -CΛ

J672

Nε- εε- - - - -CHΛ- -Λ ΛΙΟ- -ΕΟ- -ΒΗ- -ΙΟ Εε- - - - -σε- -ΛΛ- - -χλ- -CΛ

J002

Nε- εε- - - - -CHΛ- -Λ ΛΙΟ- ΕΟ- -ΒΙ- -ΙΟ Εε- -σε- -ΛΛ- - -χλ- -CΛ

J673

Nε- εε- - - - -CHΛ- -Λ ΛΙΟ- -ΕΟ- -ΒΙ- -ΙΟ Εε- - - - -σε- -ΛΛ- - - -χλ- -CΛ

MT

Nε- εε- - - - -CHΛ- -Λ ΛΙΟ- -ΕΟ- -ΒΙ- -ΙΟ Εε- - - - -σε- -ΛΛ- - - -χλ- -CΛ

L1709

Nε- εε- - - - -CHΛ- -Λ ΛΙΟ- -ΕΟ- -ΒΙ- -ΙΟ Εε- - - - -σε- - -ΛΛ- -χλ- -CΛ

BN

 Ĥ ζε̇ - - - - ΗΑ - - - Α ΙϞε - Πε - - ΤΟ̇ ΟΥ - - - - ΑΑ - - - ΑΑ - Χδ̇ - - - ΑΑ

J672

 Ĥ ζε̇ - - - - ΗΑ - - - Α ΙϞε - Πε - - ΤΟ̇ δ̇ - - - - ΑΑ - - - ΑΑ - Χδ̇ - - - ΑΑ

J002

 Ĥ ζε̇ - - - - ΗΑ - - - Α ΙϞε - Πε - - ΤΟ̇ δ̇ - ΑΑ - ΑΑ - - - - Χδ̇ - - - ΑΑ

J673

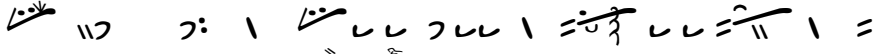

 Ĥ ζε̇ - - - - ΗΑ - - - Α ΙϞε - Πε - - ΤΟ̇ δ̇ - ΑΑ - - - ΑΑ - - - - - Χδ̇ - - - ΑΑ

MT

 Ĥ ζε̇ - - - - ΗΑ - - - Α ΙϞε - Πε - - ΤΟ̇ ΟΥ̇ - - ΔΗ - - - ΕΛΛ - - - - - Χδ̇ - - - ΑΑ

L1709

 Ĥ ζε̇ - - - - ΗΑ - - - Α ΙϞε - - - Πε - - ΤΟ̇ ΟΥ̇ - - - - ΑΑ - - - ΑΑ - Χδ̇ - - - ΑΑ

BN

ÊГ- ДА ПРѢ- ЧН- -СТІ́ ГАЛѢ НАН- ДѢ НА ТА БО-ГО- -РО- -ДН- -ЦЕ,

J672

ÊГ- ДА ПРѢ- ЧН- -СТІ́ ГАЛѢ НАН- ДѢ НА ТА БО- - - - - -ГО- -РО- -ДН- -ЦЕ,

J002

ÊГ- ДА ПРѢ- ЧН- -СТЫ́ ГАЛѢ НАН- ДѢ НА ТА БО- ГО- РО- - - ДН- - ЦЕ,

J673

ÊГ- ДА ПРѢ- ЧН- -СТЫ́ ГАЛѢ НАН- ДѢ НА ТА БО- - -ГО- -РО- - - - -ДН- - -ЦЕ,

MT

ÊГ- ДА ПРѢ- ЧН- -СТЫ́ ГАЛѢ НАН- ДѢ НА ТА БО- -ГО- -РО- - - - -ДН- - ЦЕ,

L1709

ÊГ- ДА ПРѢ- ЧН- -СТЫ́ ГАЛѢ НАН- ДѢ НА ТА БО- -ГО- -РО- -ДН- - ЦЕ,

BN

ê - ДН - - -НО БО ТОР - - -ЖЕ-СТВО Ѡ - БО-Н^ω ВО - - -СІ - А

J672

ê - ДН - - -НО БО ТОР - - -ЖЕ-СТВО Ѡ - БО-Н^ω ВО -СІ - - - - - А

J002

ê - ДН - - - -НО БО ТО[~] -ЖЕ-СТВО Ѡ - - - -БО-Н^ω ВО - - -СІ - - А

J673

ê - ДН - - - -НО БО ТОР -ЖЕ-СТВО Ѡ - БО- - - -Н^ω ВО -СІ - - А

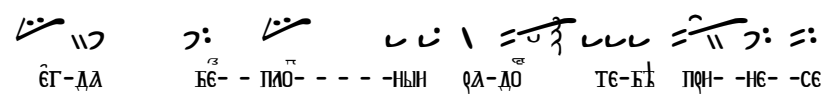
MT

ê - ДН - - - -НО БО ТО[~] -ЖЕ-СТВО Ѡ - БО- - - -Н^ω ВО - - - -СІ - - А

L1709

ê - ДН - - - -НО БО ТО[~] -ЖЕ-СТВО Ѡ - БО- - - - -Н^ω ВО -СІ - - А

BN

̂Г-ДА   БѢ- - ПЛО- - - - -НЫИ   РА-ДО   ТѢ-БѢ   ПРН- -НѢ- -СЕ

J672

̂Г-ДА   БѢ- - ПЛО- - - - -НЫИ   РА-ДО   ТѢ-БѢ   ПРН- - - - -НѢ- - - - -СЕ

J002

̂Г-ДА   БѢ- - ПЛО- НЫИ   РА- - - ДОС   ТѢ- -БѢ   ПРН- - - - НѢ- - - СЕ

J673

̂Г-ДА   БѢ- - ПЛО- НЫИ   РА- - ДОС   ТѢ- - - - -БѢ   ПРН- -НѢ- -СЕ

MT

̂Г-ДА   БѢ- - ПЛО- НЫИ   РА- - ДОС   ТѢ- - - БѢ   ПРН- - - - - НѢ- - - СЕ

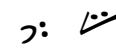
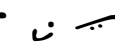

L1709

̂Г-ДА   БѢ- - ПЛО- НЫИ   РА- - - ДОС   ТѢ- -БѢ   ПРН- -НѢ- -СЕ

BN

 CO
 CO
 CO
 CO
 CO

ГѢ - ѠЕ   СО   ѠН- -ГЕ- - ѠО   ВО- - -ПІ- ѠМЪ   ТН,

J672

ГѢ - ѠЕ   СО   ѠН- -ГЕ- - ѠО   ВО- - -ПІ- ѠЕ   ТН,

J002

ГѢ - ѠЕ   СО   ѠН- -ГЕ- ѠО   ВО- - - ПІ- ѠЕ   ТН,

J673

ГѢ - ѠЕ   СО   ѠН- -ГЕ- - ѠО   ВО- - - ПІ- - - ѠЕ   ТН,

MT

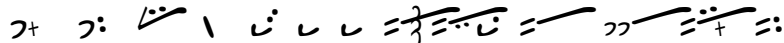
ГѢ - ѠЕ   СО   ѠН- -ГЕ- - ѠО   ВО- - - ПІ- - - ѠЕ   ТН,

L1709

ГѢ - ѠЕ   СО   ѠН- -ГЕ- - ѠО   ВО- - - ПІ- - - ѠЕ   ТН,

BN

 ԳԱ - - ԴՆ - - Ի - - ՏԱ ՄԻ-ՏԻԱ-Ն, ԵՐ-ՔԻ-Ե ՔԻ- - - ԱԻ- - - ՍԵ.

J672

ԳԱ - - ԴՆ - - Ի - - ՏԱ ՄԻ-ՏԻԱ-Ն, ԵՐ-ՔԻ-Ե ՔԻ- - - - - ԱԻ- - - ՍԵ.

J002

ԳԱ - - ԴՆ - - Ի - - ՏԱ ՄԻ - - ՏԻԱ-Ն, ԵՐ- - - - - ՔԻ- - - -Ե ՔԻ- ԱԻ - - ՍԵ.

J673

ԳԱ - - ԴՆ - - Ի - - ՏԱ ՄԻ - - ՏԻԱ-Ն, ԵՐ-ՔԻ-Ե ՔԻ- ԱԻ- - - ՍԵ.

MT

ԳԱ - - - -ԴՆ- -ՏԱ ՄԻ- -ՏԻԱ-Ն, ԵՐ- - ՔԻ- - - - -Ե ՔԻ- - -ԱԻ- - - - - - ՍԵ.

L1709

ԳԱ - - ԴՆ - - Ի - - ՏԱ ՄԻ - - ՏԻԱ-Ն, ԵՐ- - ՔԻ- - - -Ե ՔԻ- -ԱԻ- - - ՍԵ.

BN

 ПЛО-ТІ-Ю СЪМЕРТЬ ВЪ - - - КЪШЪ ГО- - - - СПО- - - ДИ

J672

ПЛО-ТІ- - - - Ю ВО- КЪШ ГО- - - - СПО- - - ДИ

J002

ПЛО-ТІ- - - - Ю СО- МЕРТЬ ВО- - - - КЪШ ГО- - СПО- - ДИ

J673

ПЛО-ТІ- - - - Ю СМЕР- ТИ ВО- - - - -КЪШ ГО- -СПО- - ДИ

MT

ПЛО-ТІ- - - - Ю СМЕР- ТИ ВО- - -КЪШ ГО- - - - -СПО- - ДИ

L1709

ПЛО-ТІ- - - - Ю СМЕР- ТИ ВО- - - - -КЪ- ШЪ ГО- -СПО- - ДИ

BN

ГО - рѣс̄ СМЕѠ - НХ - Ю ПРѣ - Сѣ - ЧЕ ВО - - СТА - - - НІ - - - - ѿ СВО - Н,

J672

ГО - рѣс̄ СМЕѠ - НХ - Ю ПРѣ - Сѣ - ЧЕ ВО - - СТА - - - НІ - - - - ѿ СВО - Н,

J002

ГО - рѣс̄ СО - МЕѠ - НХ - Ю ПРѣ - Сѣ - ЧЕ ВО - - - - СТА - НІ - ѿ - МЪ СВО - Н,

J673

ГО - рѣс̄ СМЕѠ - НХ - Ю ПРѣ - Сѣ - ЧЕ ВО - - СТА - - - - НІ - - - - ѿ СВО - Н,

MT

ГО - рѣс̄ СМЕѠ - - НХ - Ю ПРѣ - Сѣ - ЧЕ ВО - - СТА - - НІ - - - - ѿ СВО - Н,

L1709

ГО - рѣс̄ СМЕѠ - НХ - Ю ПРѣ - Сѣ - ЧЕ ВО - - СТА - - - - НІ - - - - ѿ СВО - Н,

BN

ΠΕΡ- -ΒΥ- - - - Λ ΚΑΛ-ΒΥ Ω- - ΔΟ- ΛΙ-ΗΙ-Ε ΠΩΗ-ΖΥ- -ΒΑ- - -Λ

J672

ΠΕΡ- -ΒΥ- - - - Λ ΚΑΛ-ΒΥ Ω- - ΔΟ- ΛΙ-ΗΙ-Ε ΠΩΗ-ΖΥ- - - -ΒΑ- - -Λ

J002

ΠΕΡ- -ΒΥ- - - - Λ ΚΑΛ-ΒΥ Ω- - ΔΟ-ΛΙ-ΗΙ-Ε ΠΩΗ- -ΖΗ- - - ΒΑ- -Λ

J673

ΠΕΡ- -ΒΥ- - - - Λ ΚΑΛ-ΒΥ Ω- - ΔΟ- ΛΙ-ΗΙ-Ε ΠΩΗ- -ΖΥ- - - ΒΑ- - -Λ

MT

ΠΕΡ- -ΒΥ- - - - Λ ΚΑΛ-ΒΥ Ω- - ΔΟ- ΛΙ-ΗΙ-Ε ΠΩΗ- -ΖΥ- - - -ΒΑ- - -Λ

L1709

ΠΕΡ- -ΒΥ- - - - Λ ΚΑΛ-ΒΥ Ω- - ΔΟ- ΛΙ-ΗΙ-Ε ΠΩΗ- -ΖΗ- - - -ΒΑ- - -Λ

BN

 ЗА - ЦИ - НИ - ЧЕ АН - НИ НА - ШЕ - А ХИ - СТЕ БО - ЖЕ СЛА - ВА ТЕ - БѢ.

J672

ЗА - ЦИ - НИ - ЧЕ АН - НИ НА - ШЕ - А ХИ - СТЕ БО - ЖЕ СЛА - ВА ТЕ - - - - - БѢ.

J002

ЗА - ЦИ - НИ - ЧЕ АН - НИ НА - ШЕ - А ХИ - СТЕ БО - ЖЕ СЛА - ВА ТО - БѢ.

J673

ЗА - ЦИ - НИ - ЧЕ АН - НИ НА - ШЕ - А ХИ - СТЕ БО - ЖЕ СЛА - ВА ТЕ - БѢ.

MT

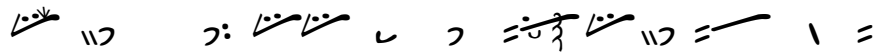
ЗА - - - ЦИ - НИ - ЧЕ АН - НИ НА - ШЕ - А ХИ - СТЕ БО - ЖЕ СЛА - ВА ТЕ - БѢ.

L1709

ЗА - ЦИ - НИ - ЧЕ АН - НИ НА - ШЕ - А ХИ - СТЕ БО - ЖЕ СЛА - ВА ТЕ - БѢ.

BN

Нѐ- по- - - - - стн- -ѣн- ма- -го ѿ Нѐ- -ш- пн- -сѧ- - - - - -на- -го

J672

Нѐ- по- - - - - стн- -ѣн- ма- -го ѿ Нѐ- -ш- пн- -сѧ- - - - - -на- -го

J002

Пре-вѣч- - - - - на- -го ѿ Нѐ- - - - - по-стн- - ѣн- - ма- -го

J673

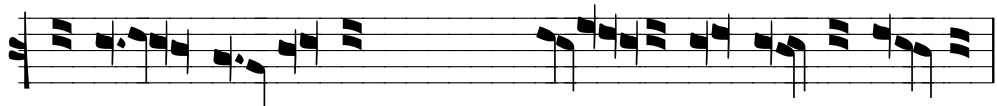
Нѐ- по- - - - - стн- -ѣн- ма- -го ѿ Нѐ- - - - - -ш- -пн- - -сѧ- -на- -го

MT

Нѐ- по- - - - - стн- - -ѣн- ма- -го ѿ Нѐ- - - - -ш- -пн- - -сѧ- -на- -го

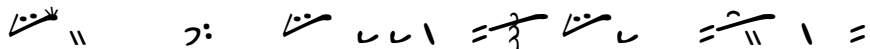
L1709

Пре-вѣч- - - - - на- -го ѿ Нѐ- - - - -ш- -пн- - -сѧ- -на- -го

BN

 ê- -дн- - - -но- - - -сѣщ- -на-го нѣ- вн- - -дн- мо- - -мѣ ѿ- цѣ,

J672

ê- -дн- - - -но- - - -сѣщ- -на-го нѣ- вн- - -дн- мо- - -мѣ ѿ- -цѣ,

J002

со- прѣс- - - -но- - - сѣщ- на-го нѣ- вн- - -дн- мо- - мѣ ѿ- -цѣ,

J673

ê- -дн- - - -но- - - сѣщ- -на- -го ѿ- -цѣ, ѿ- дѣ- - -хо- - -вн

MT

ê- -дн- - - -но- - - сѣщ- -на- го ѿ- -цѣ, ѿ- дѣ- -хо- -вн

L1709

ê- -дн- - - -но- - - сѣщ- -на- -го ѿ- -цѣ, ѿ- дѣ- - -хо- - -вн

BN

 BO OY- - TPO- -BY SBO- IO TLA- - -HO BO-MI-STH- LA E-SH BO-TO- PO- DH- - -CE

J672

BO OY- - - - TPO- -BY SBO- IO TLA- - -HO BO-MI-STH- LA E- SH BO-TO- PO- DH- - -CE

J002

BO OY- - - - TPO- -BY SBO- IO TLA- - -HO BO-MI-STH- LA E- SH BO- TO- PO- - - DH- -CE

J673

BO OY- - - - TPO- -BY SBO- IO TLA- -HO BO- -MI-STH-LA E-SH BO-TO- PO- DH- - -CE

MT

BO OY- - - - TPO- - -BY SBO- -IO TLA- -HO BO- -MI- STH-LA E- - -SH BO- -TO- -PO- DH- - CE

L1709

BO OY- - - - TPO- -BY SBO- -IO TLA- -HO BO-MI-STH-LA E- - -SH BO- -TO- -PO- DH- - CE

BN

 ê - - -дн- - - -но не смѣ-сно што тѣ- - -н-ца бо- - - -жє- - - сѣо

J672

ê - - -дн- - - -но не смѣ-сно ѿ тѣ- - -ца бо- - - -жє- - - сѣо

J002

ê - - -дн- - - -но не смѣ-сно ѿ- -то тѣ- - -н- - -ца бо-жє-сѣо

J673

ê - - -дн- - - -но ѿ не смѣ-сно ѿ тѣ- - -ца бо- -жє- - - сѣо

MT

ê - -дн- - - -но ѿ не смѣ-сно ѿ тѣ- - - -ца бо- -жє- - - сѣо

L1709

ê - - -дн- - - -но ѿ не смѣ-сно ѿ тѣ- - - -ца бо- -жє- - - сѣо

BN

ΠΟ- ΖΗΛΑ- - - Χ^ω ρο- δε- σο βοε βο ΜΗ- - ρ^τ σα- - ΒΗ- ΤΗ- ΣΑ

J672

ΠΟ- ΖΗΛΑ- - - Χ^ω ρο- δε- σο βο- - ε βο ΜΗ- - ρ^τ σα- - ΒΗ- - - ΣΑ

J002

ΠΟ- ΖΗΛΑ- - - Χ^ω ρο- δε- σο βο- - ε βο ΜΗ- - - ρ^τ σα- ΒΗ- - - ΤΗ- - - ΣΑ

J673

ΠΟ- ΖΗΛΑ- - - Χ^ω ρο- δε- σο βο- ε βο ΜΗ- ρ^τ σα- - ΒΗ- - ΤΗ

MT

ΠΟ- ΖΗΛΑ- - - Χ^ω ρο- δε- σο βο- - ε βο ΜΗ- - ρ^τ σα- ΒΗ- - ΤΗ

L1709

ΠΟ- ΖΗΛΑ- - - Χ^ω ρο- δε- σο βο- - ε βο ΜΗ- - ρ^τ σα- ΒΗ- - ΤΗ

BN

ГѢ - ЖЕ БАА-ГО-ДАQ-СВѢ-НО ВО- -ПН- - - -Е ТН

J672

ГѢ - ЖЕ Ѡ БАА-ГО- ДAQ-СВѢ-НО ВО- -ПН- - - -Е ТН

J002

ГѢ - ЖЕ БАА- - ГО- ДAQ-СВѢ-НО ВО- -ПІ- - - Е ТН

J673

ГѢ - ЖЕ Ѡ БАА- ГО- ДAQ- -СВѢ-НО ВО- - -ПІ- - - -Е

MT

ГѢ - ЖЕ Ѡ БАА- ГО-ДАQ- СВѢ- -НО ВО- -ПН- - - -Е ТН

L1709

ГѢ - ЖЕ Ѡ БАА- ГО- -ДАQ-СВѢ- -НО ВО- -ПІ- - - -Е ТН

BN

ԳԼ - - ԴՆ - ԿԼ ԿՍ - - ԲԳԼ - - ԴՕ - - ԲԼ^{ԳԲ} - - - ԿԼ - - - - - Լ.

J672

ԳԼ - - ԴՆ - ԿԼ ԿՍ - - ԲԳԼ - - ԴՕ - - ԲԼ^{ԳԲ} - - - ԿԼ - - - - - Լ.

J002

ԳԼ - - ԴՆ - ԿԼ ԿՍ - - - - - ԲԳԼ - - - ԴՕ - ԲԼ^{ԳԲ} - ԿԼ - Լ.

J673

ԿԿ, ԳԼ - - ԴՆ - ԿԼ ԿՍ - - ԲԳԼ - ԴՕ - - ԲԼ^{ԳԲ} - - - ԿԼ - - - - - Լ.

MT

ԳԼ - - ԴՆ - ԿԼ ԿՍ - - ԲԳԼ - - ԴՕ - - ԲԼ^{ԳԲ} - - - - - ԿԼ - - - Լ.

L1709

ԳԼ - - ԴՆ - ԿԼ ԿՍ - - ԲԳԼ - - ԴՕ - - ԲԼ^{ԳԲ} - ԿԼ - ԿԼ - - - - - Լ.

Analýza ruténskeho nápevu

Melódiu sedálnov generuje jediná iteratívna formula A s pevným úvodom a záverom a voľným deklamačným stredom. Melódiu je vo väčšine prameňov zhodná, rozdiely sú len v jej aplikácii na text. Drobné melodické osobitosti vidno v J672 a J002. Slabším odtieňom sú zapísané „nepovinné“ noty a ich zoskupenia, ktoré tvoria deklamáciu a podľa dĺžky sa ich počet znásobuje alebo klesá.

	I.	II.	III.	IV.	V.
J672					
J002					
J673					
MT					
L1709					
SI					
BN					

Neumový zápis z rukopisu BN je napriek ťažkej čitateľnosti a nepravidelnostiam v súlade s melódiou, nejasný je len posun v nástupe, kde najnižšej note *a*, resp. *ag* zodpovedá neumový znak stúpania o dve pozície.

Melódia sedálnov má štruktúru A...A Y Z, kde posledné dve formuly Y a Z uzatvárajú iteračný cyklus. Formula Y sa približne zhoduje s A od nástupu až po koniec deklamačnej časti (úseky I.-III.). V úsekoch IV.-V. nastáva modifikácia:

Formula Y:

$A_I, A_{II}, A_{III} +$

BN

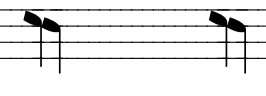
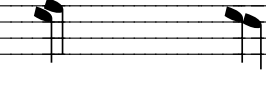
J002

J673, MT, L1709

J672

SI

Bežný sedálen sa končí formulou Z1, ktorá vznikne vynechaním úseku I. z iteratívnej A, tj.

$$Z1 = A_{II-V.}$$

„Veľké zakončenie“ v posledných sedáľnoch série označíme Z2. Začína sa podobne ako Z1 úsekmi A_{II}, A_{III}, ale ďalej už melódia pokračuje inak:

Formula Z2:

A_{II}, A_{III} +

BN

J672

J002

MT, L1709

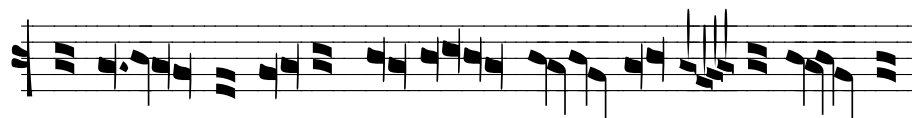
V J673 sa už objavuje tendencia skracovať záver Z2, zatiaľ však nesystematickým spôsobom. Aj v L1816 je záver skrátenej zhruba na polovicu. Vzťah neumového zápisu k melódii je neprehľadný.

Ruténsky nápev sedálnov – pôvod

Napriek rôznym drobným variantom iteratívnej formuly A môžeme konštatovať, že jej melodická podstata je naprieč prameňmi zhodná. Môžeme ju preto reprezentovať najobyčajnejšími variantmi podľa J002 a L1709.

V kontexte svojej doby má sedálnový nápev výraznú paralelu v ruskej kondakovej melódii BR, ktorú sme uviedli na začiatku. Obe melódie sú v podstate zhodné – až na presný rozdiel tercie. Ďalej môžeme konštatovať, že sedálnová melódia 3. hlasu je príbuzná s nápevom tropárov, najmä v prvej polovici. Rozdiel je však v deklamačnom tóne – v tropároch *c* a v sedáľnoch *d*.

Učeb. obichod – kondak

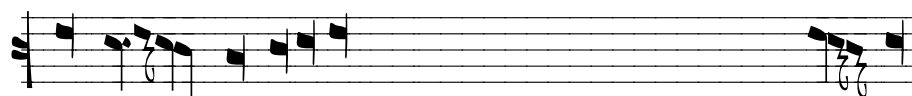
J002 – sedáľen

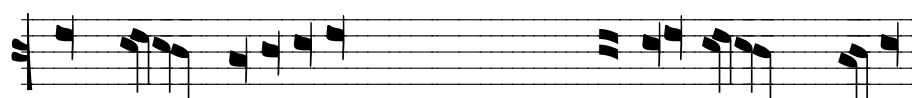
L1709 – sedáľen

VS – tropár

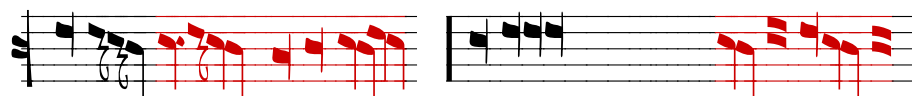
J833 – tropár

Napriek príbuznosti s tropárovou melódiu v prípade sedáľnov nie je možné odvodzovať nápev bezprostredne z psalmódie, ale treba hľadať analógiu v irmologione. Nástupný motív je totiž zhodný s nástupom *nametky* a iných koncových popevkov. Deklamácia na *d* s kadenciou zase pripomínajú *kulizmu* a ešte viac ruténsku *pojezdku*.

nástup *nametky* +

Rut. *pojezdka*

J002 – sedáľen

Melodická podobnosť je zreteľná, pôvod melódie treba teda hľadať v irmologickom speve, pričom spôsob ornamentácie zodpovedá ruténskej interpretácii ZR (!).

Novší vývoj

Ruténska sedálnová melódia sa s drobnými zmenami dodnes používa v haličskej praxi pri speve sedáľnov a niekedy aj kondakov:

The image displays four staves of musical notation, each representing a different variation of the Ruténian sedálnová melody. The notation is written on a five-line staff with a treble clef. The notes are represented by black stems with flags, indicating a specific rhythmic pattern. The variations are labeled as follows:

- L1709
- Sedáľen – Doľnickij
- Sedáľen – Polotňúk
- Kondak – Polotňúk

III. Prostopenie – tropár a sedálny

V paralelnom rozpise tropárov 3. hlasu podľa prostopenia neuvádzame Bobákov tropár, ktorý je takmer totožný s Bokšayovým. Líši sa iba niekoľkými prvkami prítomnými v aktuálnej prešovskej tradícii, zaznamenananej podľa spevu v Bratislave [Ba].

Nápev prostopenia je iteratívny, s osobitnou koncovou formulou. Ako však naznačuje Oroszov nápev, je pravdepodobné, že iteratívna formula (ozn. Ap) je len terciovou modifikáciou formuly (ozn. Apz), ktorú nachádzame na konci.

Maďarský variant (ozn. maď.) spomenieme iba v rozpise normatívnych formúl.

?? b b ??

Orosz

А А ВЕ- СЕ-ААТ-СА НЕ-БЕС-НА-А, ДА РА-ДЪ-ЮТ-СА ЗЕМ-НА-А

Bokšay

А А ВЕ- СЕ-ААТ-СА НЕ-БЕС-НА-А, И ДА РА-ДЪ-ЮТ-СА ЗЕМ-НА-А

Ba

А А ВЕ- СЕ-ААТ-СА НЕ-БЕС-НА-А, ДА РА-ДЪ- ЮТ- -СА ЗЕМ-НА-А

Orosz

ІА-КШ СО-ТВО-РН ДЕР-ЖА-БЪ МЫШ-ЦЕ-Ю СВО-Е- Ю ГОС-ПОДЪ

Bokšay

ІА-КШ СО-ТВО-РН ДЕР-ЖА-БЪ МЫШ-ЦЕ-Ю СВО-Е- Ю ГОС-ПОДЪ

Ba

ІА-КШ СО-ТВО-РН ДЕР-ЖА-БЪ МЫШ-ЦЕ-Ю СВО-Е- Ю ГОС-ПОДЪ

Orosz

ΠΟ-ΠΡΑΒΣ ΣΜΕΡ-ΤΙ-ΙΟ ΣΜΕΡΤΗ ΠΕΡ-ΒΕ- - ΗΕΙΖ ΜΕΡ-ΤΒΗΧ ΒΥ

Bokšay

ΠΟ-ΠΡΑΒΣ ΣΜΕΡ-ΤΙ-ΙΟ ΣΜΕΡΤΗ ΠΕΡ-ΒΕ-ΗΕΙΖ ΗΖΣ ΜΕΡ-ΤΒΗΧ ΒΥ

Ba

ΠΟ-ΠΡΑΒΣ ΣΜΕΡ-ΤΙ-ΙΟ ΣΜΕΡΤΗ ΠΕΡ- -ΒΕ-ΗΕΙΖ ΜΕΡ-ΤΒΗΧ ΒΥ

Orosz

ΗΖΣ ΥΡΕ- - ΒΛ Λ̂-ΔΟ-ΒΛ ΗΖ-ΒΛ- -ΒΗ ΗΛΣΖ Η ΠΟ-ΔΛ-ΔΕ ΜΙ-ΡΟ-ΒΗ ΒΕ- ΛΙ- -ΙΟ ΜΗ-ΛΟ.

Bokšay

ΗΖΣ ΥΡΕ- - ΒΛ Λ̂-ΔΟ-ΒΛ ΗΖ-ΒΛ- -ΒΗ ΗΛΣΖ Η ΠΟ-ΔΛ-ΔΕ ΜΙ-ΡΟ-ΒΗ ΒΕ- ΛΙ- -ΙΟ ΜΗ-ΛΟ.

Ba

ΗΖΣ ΥΡΕ- - ΒΛ Λ̂-ΔΟ-ΒΛ ΗΖ-ΒΛ- -ΒΗ ΗΛΣΖ Η ΠΟ-ΔΛ-ΔΕ ΜΙ-ΡΟ-ΒΗ ΒΕ- ΛΙ- -ΙΟ ΜΗ-ΛΟ.

Analýza melódie prostopenia

Iteratívna formula Ap tropárov 3. hlasu je v prostopení charakteristická úvodným kvartovým skokom $b-F$, výstupom $FGab$, deklamáciou na tóne b s prípadným rozvojom až po tón d^b alebo dokonca e^b , a kadenciou $cd^b d^b c$. Oroszov nápev v prvých frázach zostupuje o terciu nižšie, čím pripomína koncovú formulu Apz.

Iteratívna formula Ap

mad'

Bokšay

Ba

Orosz

Koncová formula Apz

Orosz

Bokšay

Ba

Koncová formula tropárov je v podstate bežnou formulou Ap, len bez nástupu. Rozvoj deklamácie v oblasti kvarty nad tónom c , vo formule A nepovinný a pomerne voľne aplikovaný (hoci pre 3. hlas charakteristický), sa v koncovej Apz stal jej typickým úvodom.

Pôvod tropárovej melódie

Pri hľadaní pôvodu melódie stačí krátky pohľad na kadenciu, aby sme si všimli, že tropár prostopenia nemá korene v starších rutenských tropároch, ale v sedáľnovej melódii 3. hlasu. Pozoruhodné pritom je, že celá prístupka formuly Ap zodpovedá nižšiemu variantu sedáľnovej melódie (tj. ruskému BR kondaku, kapitola 1). Až vo vlastnej kadencii sa Ap dvíha o terciu vyššie, akoby k pôvodnej výške sedáľnov (kapitola 2).

Valaam

Valaam, kostra

Bokšay

Tropár prostopenia je v melodických kontúrach veľmi presným obrazom sedáľnovej melódie. Ide pritom o jednoduchú „kostrovú“ melódiu, pri ktorej je nepravdepodobné, že by vznikla zjednodušením materiálu z irmologionov. Predpokladáme preto, že ide o nápev, ktorý je starší než jeho ornamentované čítanie skúmané v sedáľnoch.

Stupnica 3. hlasu

Tropár 3. hlasu v prostopení má neštandardnú stupnicu. Ak by išlo naozaj o čiastočné terciové zníženie pôvodnej sedáľnovej melódie, bude ťažké vysvetliť dôvody jeho veľkého rozsahu a tiež zníženie tónu *d*, ktoré nemá analógiu v ZR ani v staršej či novšej byzantskej tradícii.

Považujeme za pravdepodobnejšie, že v skutočnosti nápev prostopenia a možno ani valaamsky kondak nie sú znížené. Ich zápis o terciu nižšie len odráža trvalú moduláciu niektorých tónov:

Stupnica 3. hlasu prostopenia – náš zápis

Stupnica 3. hlasu prostopenia – reálna

V úvodnom motíve nie je ťažké porozumieť, prečo sa tóny *b* a *c* zvýšili (resp. tón *h* neznížil); ide o jednoduchý efekt atrakcie a zvyšovania pri stúpaní, aký pozorujeme aj v iteratívnej stichirovej melódii:

Spomínaná záhada zníženého tónu *d^b* po návrate k správnej výške zápisu melódie prestáva byť záhadnou – ide v skutočnosti o tón *f*.

Jediným ťažko stráviteľným bodom našej úvahy je trvalá zmena základného tónu *c* na *c[#]*, teda ukončenie tropáru finalou *c[#]*. Je to z teoretického hľadiska popretie podstaty 3. hlasu. Dá sa však jednoducho pochopiť – ak je v celom tropári tón *c[#]* zvýšený (z ospravedlniteľných dôvodov), je už ťažké a dokonca neľúbozvučné ukončiť tropár na tóne *c*. Ak by sme chceli zosúladiť nápev s teóriou, bude jednoduchšie znížiť finalu o terciu na *a*.

Ak bola naša úvaha správna, nápev prostopenia je napriek svojim moduláciám pozoruhodný tým, že neznižuje tón *e* a azda aj tón *h* nie je zvýšením tónu *b*, ale iba pôvodným nezniženým tónom *h* v stupnici 3. hlasu.